

**KGORO YA THUTO YA GAUTENG
DITLHAHLOBO TŠA MAREMATLOU**

...

**SEPEDI LELEME LA GAE
MAEMO A A PHAGAMEGO
(Lephephe la pele)**

POSSIBLE ANSWERS OCT / NOV 2006

KAROLO YA A

TEKATLHAOLOGANYO

POTŠIŠO 1

1.1	Lebaleng	(1)
1.2	Mahlareng	(1)
1.3	• E ka šomišwa go fediša dipolayano tša ka malapeng. (1) • Kotsi ya go thuntšha ka phošo ge bana ba ka lemoga sethunya seo. (1) • Go ntšhetša pele ditiro tša bonokwane ka ge sethunya seo se ka se nyakišišege. (1)	
1.4	1.4.1 O be a lokela tšhelete ka mokotlaneng, a o bofelela lethekeng a o khupetša ka jeresi. (3) 1.4.2 O ile a fihla molamo wa tshipi ditlhakwaneng tša dinku, dinku tša o gataka ebile tša o khupetša ka dithokolo. (3) 1.4.3 A se šunyeditše lepanteng a se khupeditše ka paki. (2)	
1.5	Ke ganana le taba yeo. • Ge a bona ditaba di thatafala, le ge a hlalošwa a tseba bokebekwa bja Johannesburg le bja Soweto re mmona a tšhaba le ditsotsi. (1) • O paletšwe ke go šomiša tsebo ya gagwe ya go thuntšha le go lebantšha ge e be e hlokega. (1)	
1.6	• Tsotsi ya pele yeo e bego e tlo hlasela Pharagahla, le ge e ile ya mo tšhošetša ka go ntšha thipa, yena o ile a mo roba letsogo ka molamo wa tshipi • Tsotsi ya bobedi ya re go bona yela ya pele e lla/golola, ya tšhaba. • Ya boraro yeo e bego e dikadikana le go swara Mahlareng, a re go bona Pharagahla a feditše ka mogagabo, a hloma eke o lata yena, a tlogela Mahlareng a tšhaba.	1x3=(3)

1.7

- Ke be ke tla aga lefelo leo le šireletšegilego la borakgwebopotlana ba go swana le boPharagahla.
- Ke be ke tla boledišana le badudi ba tikologo gore ba thuše go tšweletša batho bao ba dirago tša bonokwane.
- Ke be ke tla oketša diteišene tša maphodisa gore setšhaba se kgone go bega ditiro tša bokebekwa gabonolo.

3x1=(3)

(Dikarabo tše dingwe tša maleba di tla amogelwa.)

1.8

- Ge ke be ke swere mogala wa letheke, ke be ke tla leletša 10111 go bega seo se diregago.
- Ke be ke tla bitša ambulanse go tlo tšea tsotsi yeo e rothothilwego ka molamo wa tshipi.
- Bjalo ka modudi wa tikologo ke be ke tla yo tsebiša moetapele wa tikologo ka seo ke se bonego le go mo kgopela go dira se sengwe ka taba ye.

3x1=(3)

1.9 Leano la Pharagahla le Mahlareng e be e le gore:

- Pharagahla o swara molamo wa tshipi le tšhelete a o ute ka loring.
- Mahlareng o swara sethunya sa 9mm a se khupetše ka paki.

2x1=(2)

1.10

SEEMA	DITIRAGALO	
1.10.1 Gabo lefšega ga go lliwe go lliwa gabomogale	<ul style="list-style-type: none"> • Mahlareng o ile go bona tsotsi e ntšha mphaka a tšhabela mahlakanokeng. • Tsotsi ya bobedi e rile go bona Pharagahla a robile mogagabo letsogo ka molamo wa tshipi a napa a tšhaba. • Tsotsi ya boraro e rile go bona eka Pharagahla o boela go yena morago ga go fetša ka ba bangwe a napa a tšhaba. (E tee ya dikarabo tše e tla amogelwa) 	2x1=(2)
1.10.2 Pitša ya maano ga e apewe gabedi.	<ul style="list-style-type: none"> • Ditsotsi di ile tša hlasela Pharagahla ka Mokibelo wa pele gomme ba atlega morerong wa bona. E rile ge ba ipoeletša, ba hlakana le dikgobalo, ba be ba tšhaba. 	2x1=(2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: [30]

KAROLO YA B

POTŠIŠO 2

Meputso e tla abja ka mokgwa wo o latelago:

- A. Dintlha tše di latelago (6)

Mlahlekisi o ile a lemoga gore ge motho a swerwe ke papalase a sena tšhelete a ka nwa sepiriti gomme papalase ya tloga. O ile a tšwela pele ka go nwa sepiriti makga a mantši ka ge se ile sa mo fodiša hlogo. A tsebiša le bagwera ba gagwe ka leano le gomme ba latela keletšo ya gagwe. A thoma go utswa sepiriti a se nwa a ba a se rekišetša bagwera ba gagwe. Bontši bja batho ba ile ba lemoga gore sepiriti se ba taga ka pela ebile theko ya sona e fase. Bao ba bego ba enwa sepiriti ba ile ba butšwa ka maleng, ba lwala ba bangwe ba ba ba hlokofala.

- B. Mafoko e be maitlhamelo a molekwa (2)
- C. Polelo e be ye e kwagalago (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA B: [10]

KAROLO YA C

THUTAPOLELO**POTŠIŠO 3**

- 3.1
- 3.1.1 Tsenela – E dirišitšwe bjalo ka ledirela (1)
- 3.1.2 Tsenela – Go hlokomela lapa la morwarrago morago ga gore a hlokofale. (1)
- 3.1.3 Tsenela – Go tsena ka moo go lego lesepele pele mmagolona a alafša (1)
- 3.1.4 Seleka – Go loyana (1)
- 3.1.5 Seleka – Lešata (1)
- 3.1.6 Seleka – Mahlale / Mahlahla (1)
- 3.2
- 3.2.1 ba – ke lešalašupi la kgato ya pele (1)
- 3.2.2 bao – Ke lešalašupi la kgato ya bobedi (1)
- 3.2.3 Yola – Ke lešalašupi la kgato ya boraro (1)
- 3.3 Magagabobona (1)
- [10]**

POTŠIŠO 4

- 4.1
- 4.1.1 Betši (1)
 - 4.1.2 Mengwaga (1)
 - 4.1.3 Dingaka (1)
 - 4.1.4 BoNgwato (1)
 - 4.1.5 Ngwang (1)
- 4.2
- 4.2.1 Betši ba matsatši a ga ba sa rwalela dikgong, ge ba apea, ba šomiša mohlagase. (1)
 - 4.2.2 Mengwaga ye etlago Afrika-Borwa e tla bušwa ke mopresidente wa mosadi. (1)
 - 4.2.3 Dingaka tša setšo le tša sekgowa di swanetše go dirišana go humana pheko ya bolweti bja AIDS. (1)
 - 4.2.4 BoNgwato ba tsogetše lekgotleng la motse lehono. (1)
 - 4.2.5 Semela se sengwe le se sengwe ge e se sa mela moo se nyakegago ke ngwang. (1)
(Mafoko a molekwa a maleba a tla amogelwa) **[10]**

POTŠIŠO 5

- 5.1
- 5.1.1 ba hlwa ba šoma. (1)
 - 5.1.2 ba ile ba nwa meetse (1)
 - 5.1.3 ba šetše ba feditše mošomo (1)
- 5.2
- 5.2.1 banna ba hlwa kgorong (1)
 - 5.2.2 mošemane o ile modirong (1)
 - 5.2.3 Koko o šetše le bana lehono (1)
- 5.3
- 5.3.1 Tate ke motho wa go šoma ka tšhipi (1)
 - 5.3.2 Banna ba nwa bjala (1)
 - 5.3.3 Lesiba o feditše moago (1)
- 5.4 Ba tlogile ka pela lehono. (1)
[10]

POTŠIŠO 6

SETSOPOLWA	SEEMA
6.1.1 a kwešwa bohloko kudu ka go kobja motseng	Lapa la mošate ke mathedithedi, a sepelago gona, a itshesefe.
6.1.2 a nyaditše dikeletšo tša batho ba bagolo	Ngwanamaganagobotšwa o wetše dikomeng a re koma ke tšešo.
6.1.3 motho wa manganga a ka wela kotsing	Nyatša molala e hwetše molaleng.
6.1.4 a kgopela tshwarelo batswading ba gagwe	Mogolo o pelopedi.
6.1.5 ka go romela motseta a gapa dikgomo tše tlhano	Moya mahlong a tau o ya a swere serumula.

5x1=(5)

6.2 (Ye ke mehlala ya mafoko. Mafoko a maleba ao a ka akaretšago diema a balekwa a tla amogelwa.)

- 6.2.1 Mmušo o leka ka maatla go ruta setšhaba ka leano la ABC la go šireletša batho bolwetšing bja AIDS, fela bontši ba tšeiša maiteko ao phefo, mogologolo o boletše a re **ngwanamaganagobotšwa o wetše dikomeng a re koma ke tšešo.**
- 6.2.2 **Mogolo ke nnete gore o pelopedi** ka ge batswadi ba Lesiba ba ile ba mo swarela le ge a ile a ba tlontlolla tadi e amoša.
- 6.2.3 **Moya mahlong a tau o ya a were serumula** ka nnete, ka gore Malose šo o roma motseta mošate go yo mo phophothela ebile o gapa dikgomo tše pedi.
- 6.2.4 **Ngwana yo a sa llogo o hwela tharing**, bolela se se go tshwenyago o tla hwetša thušo.
- 6.2.5 Ka ge Matome a be a sa theeletše maele a batswadi ba gagwe, o feleletše e le nyatša molala e hwetše molaleng.
- 6.2.6 Gona le batho ba bantši bao ba ratago go tlankela lapeng la mošate empa ba tseba gore ke balata, mohlang ba senoga ba tla tseba gore **lapa la mošate ke mathedithedi, yo a sepelago gona, a itshesefe.**
- 6.2.7 Masogana ao a ile a tšwela pele ka bosenyi a lebala gore mohlabo o nabile.

(Diema tše dingwe le tše dingwe tše tlhano di tla amogelwa ge di tšweletša tlhaloso ya seema.)

5x1=(5)

POTŠIŠO 7

- 7.1 Baithuti ba motse wa GaMoloto ba sepela leeto le le telele ge ba eya sekolong. Ke a holofela gore barutiši ba tla ba hlohloletša go ithuta ka mehla le mehla. Ke morutiši ofe yo a sa ratego ge baithuti ba tšwelela dithutong? Ba boMankone ba be ba thabile ge a tšweletše ka dinaletšana tše nne ngwagola. 5x1=(5)
- 7.2 Mogwera, anke o **mphahlolle** ke **fahlilwe** ke lerole. Ke rata go ema pele ga seipone ke **ipone** e sego motho yo mongwe. Lehono kgweleng ya dinao ba **nkgatile**. Ntlo ye ke e **agetšwe** ke tate. 5x1=(5)
- 7.3 Lesogana le o ka re le tla re hlalefetša. Gape ka iri ya bone ke be ke šetše ke eme mothalading. Semaka ke gore o tla gonabjale, efela o šetše a le ka pele ga ka. Mogwera se tshwenyege ke tla go etela gosasa mesong. 5x1=(5)
- 7.4 "**Matsobane!** Lešaetšana le o rego ke mosadi wa gago le kae lona?" 5x1=(5)
[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: [60]

PALOMOKA YA LEPHEPHE: 100